

BİN YIL HEDEFLERİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ
1. ULUSAL KONFERANS
Paydaşlar Tartışıyor: Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
15 Aralık 2005 Perşembe
Akar International Hotels, Ankara

Program	
08:30- 09:30	Kayıt
09:30 – 10:00	Açılış Konuşmaları
10:00 – 10:30	Açılış Konuşması: Bin Yıl Kalkınma Hedefleri ve Herkes için Eğitim Hedefleri Selma Acuner, Ankara Üniversitesi
10:30 – 11:00	Kahve Arası
11:00 – 11:15	Eğitimde ve Toplumsal Katılımda Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması Projesi Kapsamında Sivil İzleme Grupları Batuhan Aydagül, Eğitim Reformu Girişimi
11:15 – 12:45	Panel: Sivil İzleme Grubu Raporları (Sunuşlar ve Tartışma) Ayşen Sema Tekin ve Zümreta Buluttekin , Diyarbakır Sivil İzleme Grubu Adına Meltem Ceylan ve Zeynep Uluer, İstanbul Sivil İzleme Grubu Adına Seylan Mungan ve Sevgi Ernas, Mardin Sivil İzleme Grubu Adına Makbule Günay Özen ve Hüseyin Kılıç, Şankurfa Sivil İzleme Grubu Adına Ayşe Gündüz Hoşgör, Ulusal Sivil İzleme Grubu Adına Kolaylaştırıcı: Batuhan Aydagül
12:45 – 14:00	Öğlen Arası
14:00 – 14:45	Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamaya Yönelik Mevcut Girişimler Tuğba Kancı, Sabancı Üniversitesi

14:45 – 16:00	Mini Atölye I: Çocuk ve Yoksulluk Başak Ekim ve Serra Müderrisoğlu, Boğaziçi Üniversitesi
16:00 – 16:30	Kahve Arası
16:30 – 17:45	Mini Atölye II: Toplumsal Cinsiyet ve Kız Çocuklarının Eğitimi Mine Tan, Ankara Üniversitesi
17:45 – 18:15	Kapanış Oturumu Neyyir Berktaş, Eğitim Reformu Girişimi

Bin Yıl Hedefleri ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

1. Ulusal Konferansı

Raporu

řubat 2006

Bin Yıl Hedefleri ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 1. Ulusal Konferansı , Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), Kadın Adayları Destekleme ve Eğitim Derneği (KA-DER) ve Eğitim Reformu Girişimi (ERG) ortaklığında yürütülen **Eğitimde ve Toplumsal Katılımda Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması Projesi** kapsamında **15 Aralık 2005'te** Ankara'da gerçekleştirildi.

Eğitimde cinsiyet eşitsizliğini azaltarak Türkiye'nin sosyo ekonomik alandaki kalkınmasına katkıda bulunmayı hedefleyen **Eğitimde ve Toplumsal Katılımda Cinsiyet Eşitliği'nin Sağlanması Projesi** kapsamında kadınların eğitim hakkından yararlanmalarına ve bu konuda bilinçlenmelerine yönelik okuma yazma kursları, kadın hakları ve seçmen eğitimi gibi uygulamaların yanı sıra kız çocuklarının eğitime yönelik olumlu bakış açısını geliştirmeyi hedefleyen anne baba eğitimleri ve diyalog ziyaretleri gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Projenin en önemli amaçlarından biri de yerel ve ulusal paydaşların eğitimde cinsiyet eşitsizliğini azaltmaya yönelik politikaların oluşturulmasına katkı yapmasına olanak sağlamaktır. Bu bağlamda, yerel düzeyde sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin katıldığı sivil izleme grubu toplantıları, sivil izleme grubu üyeleriyle birlikte eğitimle ilgili resmi kurumlardan yetkililerin katıldığı çalışma atölyeleri ve ulusal düzeyde politikaların geliştirildiği ulusal izleme grubu toplantıları düzenlenmektedir.

Bin Yıl Hedefleri ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 1. Ulusal Konferansı'nda yerel ve ulusal düzeyde yapılmış izleme grubu toplantıları sonucunda oluşturulmuş yıllık izleme raporları sunuldu, Türkiye'de kız çocuklarının okullulaşmasını sağlamaya yönelik girişimler değerlendirildi ve kız çocuklarının eğitiminin önündeki engeller arasında öne çıkan “çocuk ve yoksulluk” ve “toplumsal cinsiyet” gibi alanlarda derinlemesine tartışmalar yapıldı.

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Nimet Çubukçu ve Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Necat Birinci'nin konuşmaları ile açılan konferansta Çubukçu “Eğitimde ve Toplumsal Katılımda Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması” projesinin Türkiye'nin ulusal hedefleri ile örtüştüğünü ve bununda Türkiye'nin taahhütlerini yerine getirme noktasında çok anlamlı olduğunu belirtti. Konferansın birinci oturumunda Selma Acuner¹ Bin Yılın Kalkınma Hedefleri ve Herkes İçin Eğitim Kampanyası hedeflerini sundu ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalar ve Avrupa Birliği sürecindeki yükümlülükleri üzerinde durdu. Uluslararası hukukun bağlayıcı ve hızlandırıcı etkisinin yanı sıra Türkiye'deki kadın hareketinin kazanımlarını vurgulayan Acuner, eğitim alanındaki eşitsizlikleri gidermenin bütüncül politikalarla mümkün olabileceğinin altını çizdi. Kadın Erkek Eşitliği Politikalarının Ana Plan ve Politikalara Yerleştirilmesi yaklaşımının (gender mainstreaming) bütün hukuki

¹ Dr. Selma Acuner, Ankara Üniversitesi Öğretim Görevlisi, Avrupa Kadın Lobisi Yönetim Kurulu Üyesi

ve kurumsal düzenlemeler için gerekli olduğunu vurgulayan Acuner eğitim alanındaki eşitsizliklerin kadının toplumsal konumundan ayrı düşünülemediğini ve dolayısıyla da Türkiye'nin soruna sosyal devlet anlayışı çerçevesinde resmi ve sivil paydaşlarla beraber hareket ederek ayrımcılık yapmama ilkesi temelinde yaklaşması gerektiğini dile getirdi. Eğitim politikaları ile birlikte istihdam politikalarının da ele alınması gerektiğini, bu yaklaşımın özellikle yoksulluğun kadınsılaştığı günümüzde yoksullukla mücadele için zorunlu olduğunu belirtti. Türkiye'nin bin yıl hedeflerine ulaşabilmesi için eğitime ayrılan kaynağı arttırması gerektiğini vurgulayan Acuner, 1995'te 4. Dünya Kadın Konferansında Türkiye'nin taahhüdünün 2005'te kadın okuryazarlığını %100'e ulaştırmak olduğunu ama ancak %72'den %80'lere çıkabildiğini, Türkiye'nin ihtiyacı olan kurumsal politikalar olduğunu ve bu konuda kurumsal olarak kalıcı politikalar geliştirmesi gerektiğini yineledi.

Konferans'ın ikinci oturumunda Sivil İzleme Grupları 2005 raporlarının sunumu gerçekleştirildi. Diyarbakır Sivil İzleme Grubu temsilcileri Zümrete Buluttekin ve Ayşen Sema Tekin Diyarbakır'da kız çocuklarının okullulaşması önündeki engelleri toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik sıkıntılar ve eğitimde kaynak açığı olarak özetledi. Diyarbakır Sivil İzleme Grubu tarafından geliştirilen çözüm önerilerini ise; Güney Doğu Anadolu'da yoksulluk ve işsizliği önleyen kalkınma programlarının hayata geçirilmesi, eğitimin gerekliliği ile ilgili toplumsal duyarlılık çalışmaları yapılması, erken evliliği engelleyen önlemlerin alınması, eğitime yeterli kaynak aktarılması ve okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması şeklinde tanımladı.

İstanbul Sivil İzleme Grubu temsilcileri Meltem Ceylan ve Zeynep Uluer tarafından sunulan İstanbul Sivil İzleme Grubu raporunda İstanbul'da kız çocuklarının okullulaşması probleminde dört temel başlığın öne çıktığı ifade edildi: yoksulluk, eğitimde kalite, toplumsal cinsiyet rolleri ve olumsuz örnekler. Yoksulluk başlığı altında özellikle göç ve buna bağlı olarak yaşanan sorunların kız çocuklarının eğitime erişimi ve devamı önünde önemli bir engel olduğu ifade edildi. Çözüm önerileri arasında İstanbul'da kayıt dışı sektörde çocuk işçiliği ile mücadelenin gerekliliği ve veli-okul işbirliğinin arttırılmasının önemi vurgulandı.

Mardin Sivil İzleme Grubu adına sunum yapan Sevgi Ernas ve Seylan Mungan Mardin ilinde son dönemde yürütülen proje ve kampanyalar ile okullulaşma konusunda bir başarının kaydedildiğini ancak ilköğretim sonrası ani düşüşlerin görüldüğünü ve yapılan çalışmaların nicel artışa odaklandığını, eğitimin kalitesini arttırmaya yönelik olmadığını belirttiler. Mardin için tanımlanan sorunlar, toplumsal yapı, ekonomik nedenler, eğitimde kaynak problemi ve dil problemi olarak özetlendi, kadınların toplumsal yapıdaki ikincil konumu nedeniyle kız çocuklarının eğitime erişimi ve devamı konusunda ailelerin tercihlerini

erkek çocuktan yana kullandıkları ve kız çocuklarını ekonomik yetersizliklerin yanı sıra kültürel nedenlerle de okula göndermedikleri ifade edildi. Çözüm önerisi olarak, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve geliştirilecek bir program dahilinde dil öğrenme etkinliklerinin çocuklara ilköğretime başlamadan uygulanması gereği dile getirildi. Çocukların Türkçe'yi hiç bilmemeleri veya az bilmeleri nedeniyle akademik başarısızlık ve buna bağlı özgüven sorunu yaşadıkları ifade edildi.

Şanlıurfa Sivil İzleme Grubu temsilcileri Hüseyin Kılıç ve Makbule Günal Özen tarafından sunulan raporda Urfa'da kadının toplumsal değersizliğinin altı çizildi ve kadınların namus kavramı altında kamusal yaşamdan dışlandığı ifade edildi. Ayrıca mevsimlik tarım işçiliğinin Urfa'da yaygın olduğu ve bütün çocukların eğitimden uzak kalmalarına neden olduğu, kız çocuklarının ayrıca aile içinde küçük anneler olarak görüldüğü için ücretsiz aile işi yaptıkları, bunun da okula gönderilmemelerine veya erken yaşlarda okuldan alınmalarına neden olduğu belirtildi. Çözüm önerileri içinde özellikle din görevlileriyle işbirliği yapılmasının altı çizildi ve eğitime inancın az olduğu Urfa ilinde toplumsal duyarlılık çalışmalarının bütün paydaşları da içine alacak bir çalışma ile gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulandı.

Ulusal İzleme Grubu raporu ise Doç. Dr. Ayşe Gündüz Hoşgör² tarafından sunuldu. Hoşgör, Ulusal İzleme Grubu'nun amaçlarını anlatarak sivil paydaşlar arasındaki işbirliği ve etkileşimin önemini vurguladı. Kız çocuklarının okullulaşmasının kadının insan haklarının bir alt konusu olduğunu ifade eden Hoşgör ekonominin okullulaşmada önemli bir unsur olduğunu ve kız çocuklarının eğitime katılmasının ülke geleceği açısından büyük önem taşıdığını ifade ederek bölgesel eşitsizliklerin ve talep tarafından kaynaklanan problemlerin altını çizdi. Eğitim hizmeti sunmanın sosyal devletin görevi olduğunu vurgulayan Hoşgör, özel sektörün ve sivil girişimlerin bu konudaki desteğine dikkat çekti. Eğitim alanındaki istatistiklerin güvenilir bir hale getirilmesinin önemine işaret etti ve bu konuda ileriye yönelik tahmin ve açılımlarda elimizde güvenilir verilerin bulunmasının zorunluluğunu dile getirdi. Kız çocuklarının eğitime erişimi ve devamı önündeki engellerin kaldırılması için sağlık ve eğitim hizmetlerinin birleştirilmesi gerekliliğini, mevsimlik işçiliğin yaygın olduğu bölgelerde esnek eğitim modelinin gerçekleştirilmesini, medyada konu ile ilgili duyarlılığın artırılmasını, yetişkin kadın okur yazarlığı konusunda politikalar geliştirilmesi gerekliliğini ve eğitimde altyapı eksikliklerinin giderilmesine yönelik açılımların uygulanmasının ve konunun kadının insan hakları bağlamında ele alınması gerekliliğini ifade etti.

² Doç. Dr. Ayşe Gündüz Hoşgör, ODTÜ Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Toplantının öğleden sonraki oturumunda Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik tarafından bakanlık bünyesinde ve işbirliğinde gerçekleştirilen çalışmalar anlatıldı. Çelik eğitimde cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının kalkınmanın temel anahtarı olduğunu vurguladığı konuşmasında ulusal düzeyde eğitim seferberliğinin yapıldığını ve sivil toplum kuruluşlarının desteği ile Türkiye'nin taahhütlerini yerine getireceğini vurguladı. Konferansın Üçüncü oturumunda ise Tuğba Kancı³ tarafından kız çocuklarının okullulaşmasını destekleyen mevcut kampanya ve girişimlerin⁴ hangi alanlara müdahale ettiği ve hangi alanlarda müdahalelere ihtiyaç duyulduğunun anlatıldığı bir oturum gerçekleştirildi.

Dördüncü oturum ise kız çocuklarının okullulaşması önünde engel olarak her dört ilde ve ulusal düzeyde tanımlanan yoksulluk üzerine yapılmıştır. Oturumda çocuk ve yoksulluk üzerine yapılan çalışmaları Başak Ekim⁵ ve Sera Müderrisoğlu⁶ sundu. Çocuk yoksulluğunun değişik yüzlerinin Türkiye'nin temel meselelerinden biri olduğunu vurgulayan Ekim, DİE araştırmalarına göre de Türkiye'de yoksulluktan en çok çocukların etkilendiğini ifade etti. Çocuk yoksulluğunu sosyal dışlanma olarak tanımlayan ve bu konuda sosyal politikaların üretilmesinin önemini vurgulayan Ekim, bu dışlanma sürecinin toplumsal kaynaklara ve kurumlara ulaşamama ve eşit yararlanamama sorunu ile beraber yaşandığını belirtti. Müderrisoğlu ise kız çocuklarının okullulaşma oranlarında ciddi artışlar olduğunu ancak devamsızlığın, kırsal alanda mevsimlik tarım işçisi olarak çalışan çocukların bulunduğunu, 8. sınıfı tamamlamama oranının % 20'lerde olduğunu bu oranın çok yüksek olduğunu, 7. ve 8. sınıflar da büyük kopuşların yaşandığını ve yoksulluğun kırsalda kente göre iki kat daha fazla eşitsizlik yarattığını dile getirdi. Göçün çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerine vurgu yapan Müderrisoğlu, eğitimin sosyal politikalar ile birlikte düşünülmesi gerektiğinin altını çizdi ve yoksullukla mücadele kapsamındaki hayırseverlik faaliyetlerinin eşitsiz bir ilişki yaratığı ve sosyal dışlanma sürecini meşrulaştırdığını ifade etti. Oturumda, çocuk yoksulluğu ve özelde kız çocuklarının yoksulluğu ile eğitim sistemi içinde nasıl mücadele edeceğiz sorusunun cevabını ararken dikkatli davranılması gerektiği, gerçekleştirilen veya gerçekleştirilecek politikaların sosyal dışlanma ve eşitsizlikleri meşrulaştırıcı sonuçlarından kaçınılması gereği vurgulandı.

³ Tuğba Kancı, Sabancı Üniversitesi

⁴ Haydi Kızlar Okula, Şartlı Nakit Transferleri, Baba Beni Okula Gönder, Eğitimde Ve Toplumsal Katılımda Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması, Anadolu'da Bir Kızım Var Öğretmen Olacak, Modern Türkiye'nin Modern Kızları, Temel Eğitime Destek Projesi

⁵ Başak Ekim, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar Forumu

⁶Dr. Sera Müderrisoğlu, Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü

Konferansın son oturumu Prof. Dr. Mine Tan⁷ tarafından sunulan Toplumsal Cinsiyet başlığında gerçekleştirildi. BBC tarafından 2004 yılında hazırlanan bir belgesel izlendi ve tartışıldı. Tartışmalar kız çocuklarının okullulaşması önünde engel olarak tanımlanan sorunların kültürel ve ekonomik boyutları üzerinden yürütüldü, gerçek neden ile ifade edilen arasındaki ikilemlerin ortaya çıkarılması ve sorunun analizinde ifade edilenlerin arkasını okumanın gerekliliği ele alındı. Kadın eğitimi ile istihdam arasındaki ilişkinin ailelerin eğitime yönelik pozitif tutum geliştirmesini sağlayacağına dair bulguların olduğu ve işsizliğin güçlü bir biçimde yaşandığı ülkemizde devlet mantığının da erkeklerin eğitime ve istihdamına yönelik olduğu Tan tarafından ifade edildi. Tan eğitimde yer alanların çoğu kez cinsiyetçi uygulamaların farkında olmadığını ve eğitimle cinsiyetçi sistemin ne kadar kırıldığının sorulması gerektiğini de vurguladı.

Konferansın kapanış konuşmasını Eğitim Reformu Girişimi Koordinatörü Neyyir Berktaş⁸ yaptı. Berktaş konferans süresince gerçekleştirilen tartışmalarda Türkiye'nin eğitim konusunda geldiği noktanın önemli yollar kat edildiğinin göstergesi olduğunu ifade etti. Sivil ve resmi kurumlardan gelen katılımcıların eğitim politikaları üzerine birlikte düşünmesinin önemini vurgulayan Berktaş, “Kız çocuklarının eğitimi ile beraber ele alınan kadının toplumsal konumunu yükseltme çalışmalarının hayatın her alanında yaşanan cinsiyet eşitsizliklerine dair kapsamlı politikalar üretebilmemizi sağlayacaktır” dedi. Artık neden kız çocukları okumalıyı tartışmadığımızı bugün burada sorunlar ve çözüm önerilerini konuştuğumuzu ve eşit bir ortamda bütün paydaşların birbirlerinin düşüncelerini duyduğunu ve görüş bildirdiğini ifade ederek katılımcılara özellikle de Sivil İzleme Gruplarına teşekkürlerini sundu.

⁷ Prof. Dr. Mine Tan, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi

⁸ Neyyir Berktaş, Eğitim Reformu Girişimi